

Martyrernas tid

Under kyrkans första tid var martyriet en påtaglig del av hennes tillvaro, alltså det vittnesbörd (grek. *martyría* eller *martyrion*) för Guds sanning som kostar de troende livet. Det började med att Stefanos stenades till döds av mobben i Jerusalem och fortsatte med aposteln Jakobs avrättning under kung Herodes Agrippa. Under kejsar Nero användes de kristna som syndabockar för Roms brand och det ledde till både Petrus korsfästelse och Paulus halshuggning. Under kejsar Domitianus blev förföljelsen organiserad och statskontrollerad. Det var vid den tiden som Johannes blev förvisad till ön Patmos och skrev Uppenbarelseboken.

Trajanus reskript (ca 115) förklarade att dödsstraff för kristen bekännelse i princip var riktigt. I mer än två hundra år pågick förföljelserna, inte hela tiden, men i återkommande vågor. Trots förföljelserna växte de kristnas antal. Martyrernas blod blev kyrkans bästa utsäde, som den kristne advokaten och läraren Tertullianus skrev redan i början på 200-talet.

I och med att Konstantin den Store och den östromerske tetrarken Licinius år 313 undertecknade ediktet i Milano avstannade den organiserade förföljelsen. I ediktet förordnades om allmän religionsfrihet, och de kristna som frantagits sin egendom skulle få den tillbaka. »Med hänsyn till att fri religionsutövning ej bör förvägras någon, utan frihet måste lämnas åt vars och ens omdöme och vilja att efter eget val utöva sin religion, har vi redan tidigare befallt, att det även skall tillåtas de kristna att behålla den tro, som hör samman med deras sekt och religion.»

Där upphörde kyrkans martyrtid, tänker vi slentrianmässigt, men martyrtiden upphörde inte i och med att Konstantin blev kejsare, inte i Romarriket och inte i de länder till vilka tron fördes vidare. Vårt lands kristna historia är också berättelsen om martyrernas heliga skara. Vi minns och vördar S:t Sigfrid och hans brorsöner i Växjö, Sankta Elin i Skövde, Sankt Eskil i Södermanland och många andra.

Vittnesbördet om Jesus Kristus som hela världens Frälsare är grundläggande för Kyrkan. Redan i sin första tid definierade hon sitt uppdrag med orden *martyria* (vittnesbörd), *liturgia* (gudstjänst) och *diakonia* (tjänande). Med martyriet avsågs inte bara det som kostade de troende livet utan också förkunnelsen, missionen och det personliga vittnesbördet. I förföljelsetider blev lidandet en ofrånkomlig del av martyriet. Man mindes Jesu ord: »Saliga är ni när man skymfar och förföljer er och på allt sätt förtalar er för min skull. Gläd er och jubla. Er lön blir stor i himlen» (Matt.5:11).

I Svenska kyrkans kyrkoordning beskrivs församlingens uppdrag vara att »fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission». I en vidare bemärkelse liknar martyriet och missionen varandra men i Svenska kyrkan har båda begreppen starkt nedtonats. Svenska Kyrkans Mission (SKM) finns inte längre och om såväl mission som martyrium talar man med stor tveksamhet, kanske i rädsla för att framstå som intolerant. Men den som inte vill kännas vid mission och martyrium kommer också få svårt att förstå och känna delaktighet

med den lidande kyrkan i världen och att motivera en aktiv hjälp till henne. Vittnesbördet reduceras till den mera begripliga diakonin.

Ett äkta vittnesbörd/martyrium för Gud och Kristus kan aldrig förenas med att vålla sin nästa något ont. I media är det numera vanligt att självmordsbombare omtalas som »martyrer». De borde snarare kallas »assassiner». Deras huvudsakliga syfte är nämligen att mörda och skada så många andra som möjligt innan de själva dödas. Självmordet är inte ett offer, när det är helt underordnat önskan om att maximera andras lidande, och dessutom påstås omedelbart ge mördaren en plats i paradiset. Denna avskyvärda idé är fullständigt oförenlig med muslimsk tradition, och det är en plikt och kallelse för ledare och lärare att lära ut det och aktivt gå emot en sådan religionsförvridning.

Martyrtiden pågår alltså jämt. I Mellanöstern dödas och fördrivs kristna i en omfattning som aldrig tidigare skett och i den region, där en gång vår tros vagga stod, är kristendomen på väg att bli utrensad och utplånad. Men inte bara där. Kristna dödas och förföljs i mer än 60 länder. Värst är det i Nordkorea, Somalia, Irak och Syrien men i länderna söder om Sahara ökar förföljelserna snabbast. Listan kan göras mycket lång.

Vi är alla barn i martyrernas kyrka. Genom århundradena har hon burit tron vidare till oss i medgång och motgång. Utan henne hade inte Kristi kyrka funnits idag. Hon är en del av samma kropp som vår, och lider en lem, lider hela kroppen, säger aposteln (2 Kor. 1:6–7, Kol. 1:24). Till henne, för vad hon gjort för oss, bör vi känna tacksamhet och vördnad. Vi är som minimum skyldiga att inte ta martyrernas lidande för givet, utan ofta tala om dem och be högt för dem i våra gudstjänster, och göra vad vi kan för att hjälpa dem. Den välmående kyrkan i västerlandet, inte minst i vårt eget land, behöver besinna och förnya sitt uppdrag att leva och verka i martyrernas tid.

Det 1 700 år gamla ediktet i Milano är häpnadsväckande aktuellt och modernt. Det borde vara vägledande för de länder och kyrkor som vill försvara religionsfriheten och ett allvarligt memento för förtryckarna.

Uppskjuten handbok

I juni 2012 sändes ett förslag till ny handbok för Svenska kyrkan ut i stift och församlingar. Ett antal församlingar utsågs till försöksförsamlingar under ett år, och efter justeringar var det tänkt att förslaget skulle godkännas av kyrkomötet hösten 2015. Men det gick grus i maskineriet – kritiken från olika håll, inte minst från kyrkomusikerna, var alltför omfattande. Nu har kyrkostyrelsen beslutat om en ny tidtabell och, vilket är viktigare, om en ny styrgrupp med ärkebiskopen i spetsen. Av olika kommentarer att döma är huvudintentionen inte längre att modernisera och kontextualisera gudstjänsten, utan att anknyta till Svenska kyrkans liturgiska och kyrkomusikaliska tradition. I sammanhanget har det talats om att kvalitetssäkra handboken, och då särskilt den liturgiska musiken.

Beslutet är välkommet. Att det nu är mera plats för reflektion och eftertanke tycks hänga samman med skiftet på posten som ärkebiskop. En förhoppning är att den nya styrgruppen också kan använda sig av den liturgiska kompetens som finns på olika håll inom Svenska kyrkan. Och att man låter arbetet ta den tid som behövs, utan att i förväg binda upp sig till datum då allt måste vara klart.